

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10
101 Reykjavík

Sent til: nefndasvid@althingi.is

Reykjavík, 30. október 2020

**Umsögn Landverndar um tillögu til þingsályktunar um græna utanríkisstefnu, mál no. 33, 151.
löggjafarþing**

Stjórn Landverndar sendi umsögn við þessa tillögu þegar hún var lögð fram á 150. löggjafarþingi (mál 568). Landvernd vill ítreka þakkir til flutningsmanna fyrir ofangreinda tillögu og stuðning sinn við hana. Brýning Landverndar um að raunverulegra aðgerða sé þörf til þess að draga hratt úr losun frá Íslandi á enn frekara erindi í dag en í febrúar. Gæta verður að því að fyrirliggjandi þingsályktunartillaga dragi ekki athygli, mannafla og fé frá því brýna verkefni.

Greining Capacent¹ á alvarlegum brotalöfum í stjórnsýslu loftslagsmála skýrir að einhverju leyti hvers vegna Íslendingum gengur mjög hægt að draga úr losun. Landvernd telur nauðsynlegt að taka á þessum vanda í heild og nauðsynlegt að gera það samfara eða áður en græn utanríkisstefna fer í mótun

Landvernd þakkar góðan vilja flutningsmanna til þess að koma til móts við ábendingar samtakanna um nauðsyn þess að Utanríkisráðuneytið sýni lágmarksviðleitni í umhverfismálum með viðbót við síðustu setningunni í lið 3. Samtökin telja þó að viðbótin þarfnist lagfæringar við og sé í núverandi formi ófullnægjandi. Á meðan Utanríkisráðuneytið sem var skráð í verkefnið Græn skref í ríkisrekstri árið 2016, hefur ekki tekið eitt einasta „grænt skref“², eru litlar líkur á því að íslenska ríkið láti til sín taka á alþjóðavettvangi í umhverfismálum á sannfærandi hátt. Landvernd ítrekar því það sem fram kom í fyrri umsögn samtakanna, að til þess að sú sýn um framsækna græna utanríkisstefnu sem birtist í tillögunni geti orðið að veruleika, verður utanríkisráðuneytið sjálft og sendiráð þess að hafa og sýna í verki að þau búi yfir grunnskilning á umhverfismálum. Hann er sýndur í verk með því að takast á hendur lágmarksskuldbindingar stjórnarráðsins um Græn skref í ríkisrekstri. Landvernd ítrekar því fyrri umsögn sína um að bæta við í liði 2 og 3 ákvæðum um grænt bókhald, græn skref í ríkisrekstri og ákveðin markmið um árlegan samdrátt í losun gróðurhúsalofttegunda³.

Ef grænni utanríkisstefnu fylgir ekki sannfærandi framför í umhverfismálum (eins og samdráttur í losun gróðurhúsalofttegunda) heima fyrir er hætt við því að hún verði grænpvottur á bágrí stöðu Íslands.

¹ Capacent (2020) *Stjórnsýsla loftslagsmála*. Unnið fyrir Loftslagsráð

²sjá heimasíðu grænna skrefa: <https://graenskref.is/thatttakendur/>

³ <https://www.althingi.is/altext/erindi/150/150-1322.pdf>

Í tillögunni ætti einnig að koma fram að Ísland leiti mjög náins samstarfs við ríki sem hafa sömu afstöðu eins og Norðurlöndin með það að markmiði að tryggja gæði, trúverðuleika og gagnsæi aðgerða til að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda.

Virðingarfyllst,
f.h. stjórnar Landverndar

Auður Önnu Magnúsdóttir, framkvæmdastjóri

Utanríkisráðuneytið

Minnisblað

Viðtakandi: Utanríkismálanefnd Alþingis
Sendandi: Utanríkisráðuneytið
Dagsetning: 11.06.2021
Málsnúmer: UTN21060075
Bréfalykill: 39.J.010

Efni: Umsögn um tillögu til þingsályktunar um græna utanríkisstefnu

Samantekt að beiðni utanríkismálanefndar dags. 8. júní 2021.

Málaflokkurinn loftslags-, auðlinda- og umhverfismál er hluti af starfsemi utanríkisþjónustunnar þvert á skrifstofur og sendiskrifstofur. Mest af starfinu er unnið í sérstakri deild á skrifstofu tvíhliða samstarfs og svæðisbundinna málefna, sem ber ábyrgð á samræmingu málaflokksins í nánú samstarfi við alþjóða- og þróunarsamvinnuskrifstofu. Sú skrifstofa ber ábyrgð á sérstakri áherslu á málaflokkinn innan þróunarsamvinnu. Innan ráðuneytisins er náð samráð og samhæfing aðgerða á milli skrifstofa um framkvæmd stefnu Íslands í málaflokknum á alþjóðavettvangi. Þá taka allar sendiskrifstofur þátt í málflutningi og kynningu á íslenskum grænum lausnum í samstarfi við Íslandsstofu og Grænvang. Útflutningsstefna Íslands, sem nú er unnið eftir, miðar að því að Ísland verði leiðandi í sjálfbærni og er áherslan á umhverfismál þannig gegnumgangandi á áherslusviðin sex sem eru orka og grænar lausnir; hugvit, nýsköpun og tækni; listir og skapandi greinar; ferðaþjónusta; sjávarútvegur; og sérhæfð matvæli og náttúruafurðir. Reglulegt samráð er við önnur ráðuneyti, sérstaklega við umhverfis- og auðlindaráðuneytið, atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið og forsætisráðuneytið. Utanríkisráðuneyti á enn fremur fulltrúa í nýskipaðri samstarfsnefnd ráðuneytisstjóra um loftslagsmál sem bera meginábyrgð á sviði loftslagsmála.

Í málflutningi Íslands í loftslagsmálum er nú lögð enn meiri áhersla á samdrátt í losun gróðurhúsalofttegunda en áður var þegar umræðan snerist fremur um áhrif loftslagsbreytinga á fólk og umhverfi. Saman til sjálfbærni á norðurslóðum var yfirskrift formennsku Íslands í Norðurskautsráðinu, m.a. með áherslu á málefni hafsins, loftslagsmál og endurnýjanlega orku. Í Norðurlandasamstarfi hafa loftslags-, auðlinda- og umhverfismál alltaf verið áherslumál og hefur Ísland verið þar virkur þátttakandi. Á formennskutíma Íslands í samstarfi norrænna utanríkisráðherra (N5) og utanríkisráðherra Norðurlandanna og Eystrasaltsríkjanna (NB8) var ávallt lögð áhersla á loftslags-, auðlinda og umhverfismál. Í þróunarsamvinnu hefur lengi verið lögð rík áhersla á íslenska sérþekkingu með áherslu á jarðhita, endurheimt landgæða og málefni hafsins. Það hefur einnig verið áherslumál í fjölþjóðlegri þróunarsamvinnu s.s. innan Alþjóðabankans og hjá Sameinuðu þjóðunum. Á sviði viðskipta er nú unnið með nokkrum ríkjum að gerð viðskiptasamnings um loftslagsbreytingar, viðskipti og sjálfbæra þróun. Einnig er sérstakur kafli um viðskipti og sjálfbæra þróun í öllum fríverslunarsamningum sem EFTA ríkin hafa gert frá árinu 2010, sem og í nýjum fríverslunarsamningi við Bretland. Þá tekur Ísland virkan þátt í viðræðum á vettvangi WTO um ríkisstyrki í sjávarútvegi, sem kveðið er á um í heimsmarkmiði Sameinuðu þjóðanna nr. 14.6. Viðræðurnar miðar að því að banna niðurgreiðslur í sjávarútvegi sem stuðla að ofveiði eða að ólöglegum, óskráðum og stjórnláusum fiskveiðum (IUU).

Loftslagsbreytingar hafa áhrif á öryggi ríkja og Atlantshafsbandalagið hefur hlutverki að gegna þar sem loftslagsbreytingar hafa áhrif á öryggisumhverfi þess. Ísland hefur skipað sér í flokk þeirra ríkja sem undanfarin ár hafa kallað eftir að Atlantshafsbandalagið beini sjónum sínum að áhrifum

loftslagsbreytinga á öryggismál, m.a. með vísan til aðgerðaáætlunar Íslands í loftslagsmálum. Gert er ráð fyrir að leiðtogafundur Atlantshafsbandalagsins samþykki, 14. júní nk., tillögu framkvæmdastjórans um að bandalagið verði leiðandi alþjóðastofnun hvað varðar þekkingu og skilning á áhrifum loftslagsbreytinga á öryggismál og aðlögun að afleiðingum þeirra. Samþykktin markar tímamót í umfjöllun bandalagsins um málaflokkinn. Þá hefur Ísland ásamt öðrum Norðurlöndum tekið þátt í umræðum um tengsl loftslags- og öryggismála á vettvangi öryggisráðs Sameinuðu þjóðanna.

Í ljósi sívaxandi mikilvægis málaflokkans vinnur utanríkisráðuneytið nú að greiningu á stöðu loftslags-, auðlinda- og umhverfismála á alþjóðavettvangi með tilliti til hagsmuna Íslands. Greiningin skapar grundvöll til þess að skoða hvort skipulagsbreytinga sé þörf innan utanríkisþjónustunnar í þessum málaflokki með tilliti til hagsmuna og orðspors Íslands. Verður þá m.a. horft til þeirra hugmynda sem fram koma í þingsályktunartillögunni.